innert dat Christus de eene avondmaalstafel heeft gesticht door zijn dood en bloedstorting, het avondmaal dat Hij grootelijks begeerde vóór Hij ging lijden, doch dat Hij ook bidt ongebroken te mogen houden totdat Hij komt?

Zoo verstaat ge mijn tekstkeus; want we hebben zooeven dat alles samen gelezen: van de avondmaalstafel, van Christus' begeeren en van zijn bidden, van zijn gebod om de minste te zijn; en dat alles in de omlijsting van Judas' verraad en Petrus' verloochening. De tafel staat in die omlijsting van verraad en verloochening. Maar ook dat gebod om de minste te zijn. Het is niet een gemoedelijk en stichtelijk woord uit het klimaat van het compromis en uit de wereld van plooibare menschen; want wie het zich zeggen hoort, is gesteld met de apostelen in de absolute wereld van het koninkrijk der hemelen, en hij wandelt met Judas en Petrus langs de afgronden. Want de Satan heeft al die avondmaalsgangers van toen en nu zeer begeerd om te ziften als de tarwe. Doch Christus Jezus heeft gebeden, dat hun geloof niet ophoude, en heeft ook zijn apostel bevolen om na zijn bekeering zijn broeders te versterken. Zoo predik ik u dan Christus, worstelend tegen den geest der hiërarchie, in den nacht in welken Hij verraden werd.

In deze worsteling met (en om!) zijn apostelen heeft Hij:

1. gevorderd hun navolging van Hem in den stijl van zijn koningschap;
2. erkend hun trouw aan Hem in de verzoekingen van zijn koningschap;
3. beloofd hun deel met Hem in de glorie van zijn koningschap.

1. Met een enkel woord zinspeelde ik reeds op de donkere omlijsting, waarin de evangelist Lucas dit bericht heeft gesteld. Want dat raam is zeker niet toevallig. Ook wie met exegeten van naam[1]) van oordeel mocht zijn, dat Lucas bij zijn verhaal van het lijdensevangelie niet strikt de volgorde der gebeurtenissen in acht genomen heeft, zal moeten gelooven, dat deze evangelist aan dit bericht niet maar willekeurig deze plaats gegeven heeft; want hij verzekert zelf in het bégin, dat hij een beschrijving wil bieden „in ordelijken samenhang"[2]). Voor onszelf is het nog de vraag, of Lucas, althans hier, niet de strikt tijdrekenkundige orde heeft geëerbiedigd. De ontwikkeling der dingen is immers zoo volkomen natuurlijk. Christus toch had aan de avondmaalstafel ook gesproken dat donkere woord: „Ziet, de hand desgenen, die Mij verraadt, is met Mij aan de tafel" (vs 21). En in verband daarmee begonnen de anderen zich af te vragen, wie van hen het toch mocht zijn, die dat doen zou (vs 23). Het ligt voor de hand, dat ze in hun begeerte naar de ontmaskering van den verrader, hun oogen over den heelen kring lieten gaan, en naar aanwijzingen zochten waarmee ze den vermoedelijken dader op het spoor konden komen. Het spreekt vanzelf, dat ze toen ieder voor zich den staat van dienst der anderen zich voor den geest trachtten te halen: hun karakter, hun trouw, hun ijver, hun prestaties. Doch voor ze het wisten, kwamen ze daarmee allen op het gevaarlijke pad, dat straks door Christus een „zeef des satans" wordt genoemd: ze gingen elkaar taxeeren, en feitelijk een waardeeringscijfer zich vormen voor elk der collega's. En ze gingen dat oordeel — voorloopig en voorzichtig natuurlijk — ook al tegen elkaar fluisteren. Maar die overhaaste en uitteraard uiterst subjectieve waardeering van ieders verleden, moest leiden tot conflicten zoodra ze, gelijk hier het geval was, daaruit de totaalsom van ieders heden trachtten vast te stellen; nog wel in een atmosfeer die geladen was sinds het oogenblik waarop het woord omtrent het verraad van één hunner gevallen was. Het is toch geen wonder, dat in deze nerveuze spanning en dank zij deze methode de discussie over de vraag, wie zoo slecht was dat hij verraad zou plegen, ontaardde in een heet debat, wie van hen gezien zijn verleden zoo groot was, dat hij als nummer 1 te gelden had.

Hoe het verder ook zoo gekomen mag zijn: vast staat, dat daar aan de avondmaalstafel de wedloop om de eerste plaats begonnen was. Ze dachten niet meer aan zelfbeproeving, ofschoon ze wisten dat in dezen nacht de Koning en zijn Rijk verraden zouden worden door één van hen. Zelfs op dit oogenblik droomden ze nog van dit rijk als een plaats waar tronen zouden staan, gereserveerd voor vórsten. Prelaten wilden ze allen zijn, gezeten op den stoel der eer. Ze zagen niet meer het koninkrijk met zijn eigen wet en zijn eigen stijl, ze zagen hun ambt niet meer als een opdracht, doch als een positie. Ze weten, dat één uit hen de heele avondmaalstafel in gevaar gaat brengen, en op dat moment nog weten ze niets anders te doen dan de stoelen rondom die tafel nummeren naar rangorde; ze weten zelfs in dit uur alleen maar van macht en titels en eerbetoon.

En we willen dat vanavond dan ook niet vergeten, dat de eene avondmaalstafel direct den eersten keer reeds bedreigd is geweest niet slechts van de zijde van het verraad, doch niet minder van den kant der hiërarchie. Als dat was doorgegaan, dan zou niet maar één gepoogd hebben die heele tafel omver te schoppen, doch de anderen zouden onherroepelijk vanwege hun hiërarchischen twist uit-

[1]) o.a. Prof. Greijdanus.
[2]) 1 : 3 (vertaling Prof. Greijdanus).

In de Nieuwe Kerk. Men ziet de stijlvol gearrangeerde bloemenpracht van de Rijnsburgers. Zelfs de trappen van den preekstoel zijn in beslag genomen door de deelnemers.

eengevlogen zijn en elk voor zich een tafeltje hebben opgericht met de pretentie, dat dit de disch van Christus was.

Het was voor Christus dan ook een donker uur, dit uur waarnaar Hij zoo gretig had verlangd. Eén wil zijn tafel omverwerpen voorgoed, en de rest is bezig de gelijke stoelen die Hij heeft klaar gezet in te deelen in eerste- en tweederangszetels, en ze voeren een verbeten stoelendans om de eerste plaats. Ze hebben nu allemaal de eene avondmaalstafel losgelaten.

Immers, wat zegt Christus als deze hiërarchentwist hen dreigt uiteen te slaan? Heeft Hij het geval gesúst? Heeft Hij opgewekt tot schuldbelijdenis over en weer, den één om een fel woord, vanwege een driftig gebaar den ander? Heeft Hij gezegd, dat ze van weerskanten over de brug moesten komen? Heeft Hij Johannes vermaand, om terwille van den vrede en de eenheid dan maar de minste te wezen, en aan Petrus de eerste plaats te laten nu die er op stónd? O neen, want daarmee was alleen de twist der ménschen gesúst, doch niet de tafel van Christus geréd! De vrede was wel geteekend, ze hadden hun inschikkelijkheid en plooibaarheid getoond, dus konden ze weer bij elkaar zitten. Maar zaten ze nog bij Christus? De groote vraag was deze: niet, of ze aan één tafel konden zitten, maar: of dat de tafel van Christus blijven zou. De kwestie was, of de avondmaalstafel zich met de hiërarchie verdraagt. En daarom heeft Hij niet gesproken over toegeeflijkheid en zoo, maar gezegd, dat ze allemaal de tafel zouden laten stáán daar, waar Hij die had gezét: in zijn koninkrijk! Dit is geen kwestie van heftige temperamenten en botsende karakters, al spelen die hierin ongetwijfeld een rol; maar al twistend en zonder dat het tot hen doordringt zijn ze in feite bezig zijn tafel te stellen buiten zijn koninkrijk. Deze twist verraadt niet maar, dat ze menschen zijn van vleesch en bloed, wezens met prikkelbare zenuwen, licht geraakt, geagiteerd, geïrriteerd, maar hij bewijst, wat ze gelóóven van het rijk van Christus; dat het voor hen is een koninkrijk van déze wereld, met rangen en titels; een hiërarchie, waar de macht van den eenen mensch hooger is dan die van den ander, en daarom ook de verschuldigde eer verschillend.

Wat ze nu doen, dat is: den stijl van de koningen der volken vertoonen. Die heerschen over hen. Daar is de hiërarchie, waarbij de een beveelt en de ander te gehoorzamen heeft. Daar is het ambt een kwestie van macht; daar zijn de figuren, die gediend willen wórden; daar is het een kwestie van hooger en lager; daar zijn de zetels verschillend: de één zit op een gebeeldhouwden stoel, en de ander op een simpele kruk; de één heeft een titel en een lintje, de ander niet; de één wordt gevierd, de ander heeft slechts hulde te bewijzen.

Zoo zal het onder u niet zijn. Het paleis is een haard van ambities en intrigues om de eerste plaats: aan het hof tiert de jaloezie vanwege de drift naar promotie. Zoo zal het onder u niet zijn, want de kerk is radicaal anders dan het hof, en mijn koninkrijk heeft niets te maken met het paleis. Ik schenk wel ambten, maar geen titels. Ik plaats wel een tafel met stoelen daaromheen, doch Ik ken geen rangen. Het ambt in mijn rijk is geen zaak van mácht, doch van dienst. En vraag dus niet naar uw positie, doch naar uw mandaat. Ik heb u niet geroepen om aan te liggen en u door het kerkvolk te láten bedienen, en u overeenkomstig uw rang een titel te laten geven; maar ik heb u verkoren om dat volk aan mijn tafel te brengen, en hen te bedienen met de schatten van mijn koninkrijk. Want koningen zijn tuk op titels; ze heeten vanwege hun heerschappij graag weldoeners; ze dienen in naam door te heerschen in feite. Maar gij niet alzoo. Bij hen speelt de leeftijd een rol: de oudste komt eerst, de jongste achteraan. Doch gij niet alzoo. De oudste onder u geve zich zoo volstrekt aan zijn dienst, alsof hij de jongste was. Ze verschillen in leeftijd, doch het mandaat vereenigt hen. Wie voorganger is en tot leiding geroepen, hij zij als een die dient. Hij mag den naam van voorganger hebben, in feite is hij alleen maar knecht. Want noem alle koninkrijken der wereld op, en zie naar alle tafels: overal is die aanligt meer dan wie bedient. Maar de stijl van mijn rijk is anders. Ik ben de meeste, maar Ik dien als de minste. En mijn tafel is volkomen anders. Ik ben de meeste, maar Ik ben in uw midden als één die dient. Want Ik geef mijzelf voor het leven der wereld. Ik ben niet gekomen om gediend te wórden, om te zitten op een troon en te prijken met een titel; maar Ik ben gekomen om te dienen en mijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen. Ik ben gekomen om anderen een stoel te geven, en hun den nieuwen naam te bezorgen. Kent gij dan nog niet den stijl van mijn koninkrijk? Ben Ik zoolang bij u geweest in dienstknechtsgestalte, dat gij nog twist om de heerschappij?

Simon, Simon, zie — dat staat er zoo meteen zonder overgang —,[3]) de Satan heeft ulieden zeer begeerd, om te ziften als de tarwe. Die geest der hiërarchie: dát is de zeef des satans. Want daarin verloochent ge den stijl van mijn rijk. Maar ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude. Want Ik dien niet door te heerschen, doch Ik heersch in den volstrekten dienst.

Niet het feit van een kerktwist als zoodanig is erg — wat ging het op het Apostelconvent in Hand. 15 niet heet toe: „groote twisting" (vs 7) — ernstig is de drijfkracht achter sómmige twisten in de kerk: de geest der hiërarchie

Welnu, geliefden, ge weet het allen: het is de strijd tegen die hiërarchie geweest, die tenslotte ons bracht tot de vrijmaking. Die versplinterende geest openbaarde zich in 1936, toen de leergeschillen aan de orde werden gesteld. Die geest was er in de wijze, waarop de kwesties ter tafel kwamen; ze werden buiten de kerken om van boven af aan de gemeenten opgelegd. Die geest openbaarde zich in de punten, die aan de orde werden gesteld, en de meeningen die men in het onderzoek betrok: van den één wel, van den ander niet. Die geest was er in den maatstaf die men aanlegde, toen men de opvatting van den één maakte tot norm waaraan die van den ander werd getoetst; en in de wijze, waarop men angstvallig waakte voor de reputatie van sommigen op hetzelfde oogenblik, dat men met de eer van anderen ging spelen. Die geest was er in de doorzetting der behandeling tegen den wil der kerken in. In de binding van bovenaf. Die geest handhaafde zich, toen eindelijk in de tucht de heele kwestie als een máchts-vraag werd gesteld en beantwoord, naar den stijl der hiërarchie; en toen men een oplossing in uitzicht stelde wanneer de betrokkene slechts even een knieval voor de machthebbers wilde doen; en toen men als hoogere macht eenvoudig over de kerken regeeren ging. En zichzelf vanwege die kneveling ook nog als weldoener der kerken prees. Deze hiërarchie heeft de geloovigen uiteengeslagen, en de avondmaalsgemeenschap opgebroken.

Sinds dien dag is er bij ons de smart om wat de zonde verwoestte, maar toch niet minder de

[3]) zie den grieksche tekst.